krungsri
กรุงศรี
A member of MUFG a global financial group

เก่าไป ใหม่มา

นวัตกรรมสินค้ากับโครงสร้างเศรษฐกิจไทย

BOT SYMPOSIUM 2017

วิจารณ์บทความโดย

สมประวิณ มันประเสริฐ

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)

วิจัยกรุงศรี

1. กรอบแนวคิด

นวัตกรรมจะก่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจเพราะมี

ดัชนีความซับซ้อนของระบบเศรษฐกิจ
ECONOMIC COMPLEXITY INDEX

การถ่ายโอน
องค์ความรู้

การแบ่งปัน
ปัจจัยการผลิต

ดัชนีความซับซ้อนของสินค้า
PRODUCT COMPLEXITY INDEX

นวัตกรรมสร้างความซับซ้อนของสินค้าเมื่อมี

"ประเทศผลิตสินค้าได้หลากหลายเพียงใด"
สะท้อน โครงสร้างพื้นฐาน และ สถาบันทางเศรษฐกิจ

การแพร่กระจาย
องค์ความรู้
ในระดับอุตสาหกรรม

ความเชื่อมโยงกับ
สินค้าต้นทาง

"มีสินค้าที่ผลิตได้เฉพาะตนมากเพียงใด"
สะท้อน องค์ความรู้ ที่ซ่อนอยู่ในสินค้า

1. ข้อสรุปจากงานวิจัย

- โครงสร้างพื้นฐานและสถาบันทางเศรษฐกิจมีความสำคัญอย่างยิ่ง การสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เหมาะสมในภาพรวม มีส่วนช่วยลดการผูกมัดกับสายพานการผลิตที่มีอยู่แล้วได้
- แม้ดัชนี ECI ของประเทศไทยอยู่ในระดับสูง แต่รายได้ต่อหัวของประเทศกลับอยู่ต่ำกว่าค่าที่ควรจะเป็นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่ความซับซ้อนทางเศรษฐกิจระดับเดียวกัน

1. ข้อสรุปจากงานวิจัย

- การกระจุกของกิจกรรมการผลิตในระบบเศรษฐกิจไทยเกิดขึ้นในทั้ง 3 มิติ ได้แก่

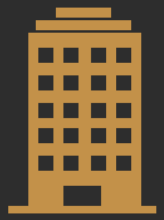

กระจุกในบริษัทใหญ่

การกระจุกในบางพื้นที่

การกระจุกของนวัตกรรม

- งานวิจัยเสนอว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างจะเกิดขึ้นได้ผ่าน 2 กุญแจสำคัญ ได้แก่

1. การเอื้อให้เกิดกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจสู่ภาคการผลิตใหม่ และ
2. การส่งเสริมกลไกให้เกิดเคลื่อนย้ายทรัพยากรการผลิตระหว่างหน่วยเศรษฐกิจ

2. ประเทศไทยบนสายพานการผลิตโลกและนัยต่อระดับความซับซ้อนของเศรษฐกิจ

"กิจกรรมการผลิตของไทยผูกโยงกับสายพานการผลิตโลก"

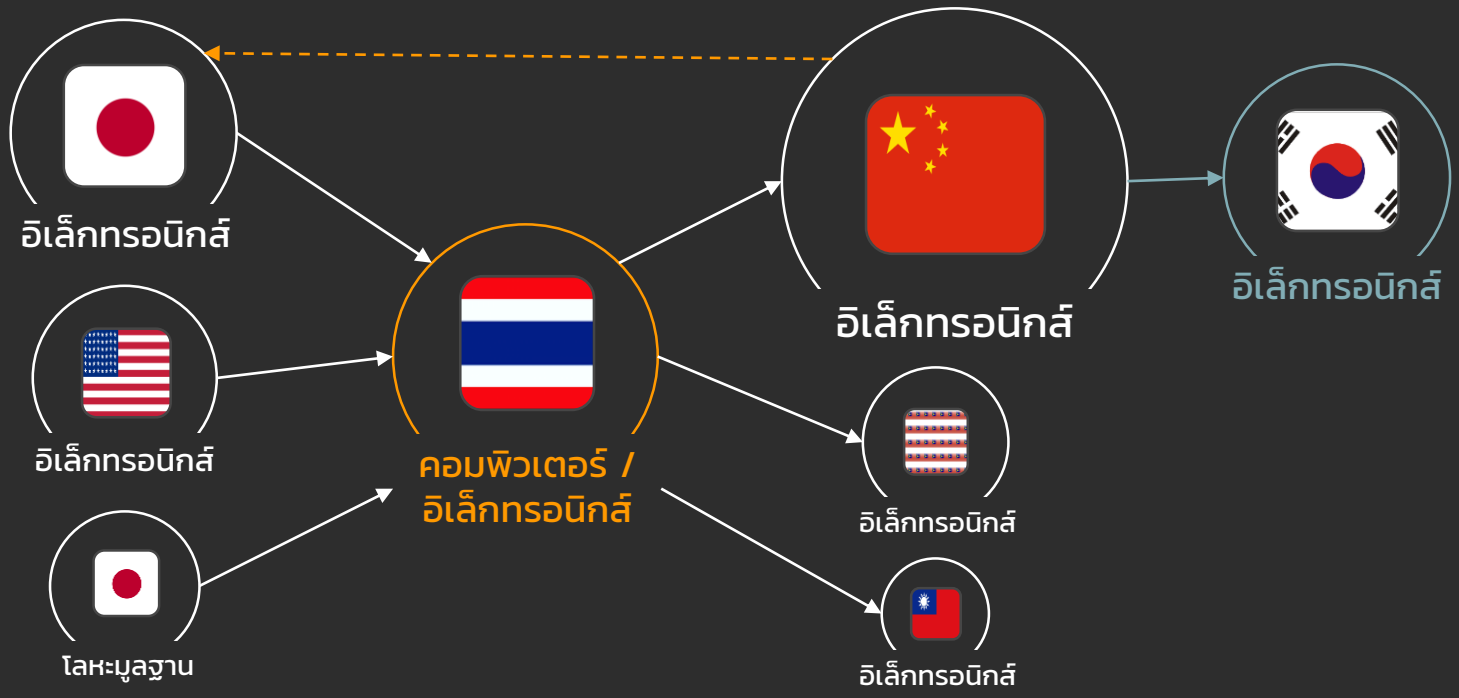

2. ประเทศไทยบนสายพานการผลิตโลกและนัยต่อระดับความซับซ้อนของเศรษฐกิจ

- ข้อมูลการส่งออกที่ทำมาถูกใช้ในการคำนวณดัชนี RCA และดัชนีความซับซ้อนของระบบเศรษฐกิจ ECI ใช้ข้อมูลการส่งออกรวม (Gross Export)
  - มูลค่าส่งออกรวมนับรวมองค์ประกอบของสินค้านำเข้าจากประเทศต้นทางเพื่อนำเข้ามาประกอบในประเทศไทย ดังนั้น ดัชนี RCA ที่คำนวณมากจาก Gross Export จึงอาจไม่สะท้อนความสามารถของไทยได้อย่างชัดเจน
  - ไทยอาจจะนำเข้าสินค้าที่มีความซับซ้อนสูงอยู่แล้วเพื่อมาเป็นวัตถุดิบและนำไปประกอบเพื่อการส่งออก

ประเทศไทยเก่งหรือประเทศต้นทางของเราเก่ง?

2. ประเทศไทยบนสายพานการผลิตโลกและนัยต่อระดับความซับซ้อนของเศรษฐกิจ

- การคำนึงถึงการมีอยู่ของห่วงโซ่การผลิตระหว่างประเทศมีความสำคัญในการเข้าใจถึงความสามารถของการแข่งขันและความซับซ้อนที่แท้จริงของระบบเศรษฐกิจไทย
  - การคำนวณดัชนี RCA ควรนำมาเฉพาะส่วนที่เป็นมูลค่าเพิ่มของไทยเท่านั้น สิ่งดังกล่าวเรียกว่า Value-added in Export
- การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของกิจกรรมการผลิตไทยบน Global Value Chain (GVC) และการศึกษาถึงตำแหน่งการผลิตบน GVC จะช่วยให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น

2. ประเทศไทยบนสายพานการผลิตโลกและนัยต่อระดับความซับซ้อนของเศรษฐกิจ

เปรียบเทียบดัชนี RCA ที่คำนวณโดยข้อมูลการส่งออกรวม และการส่งในรูปมูลค่าเพิ่ม (2011)

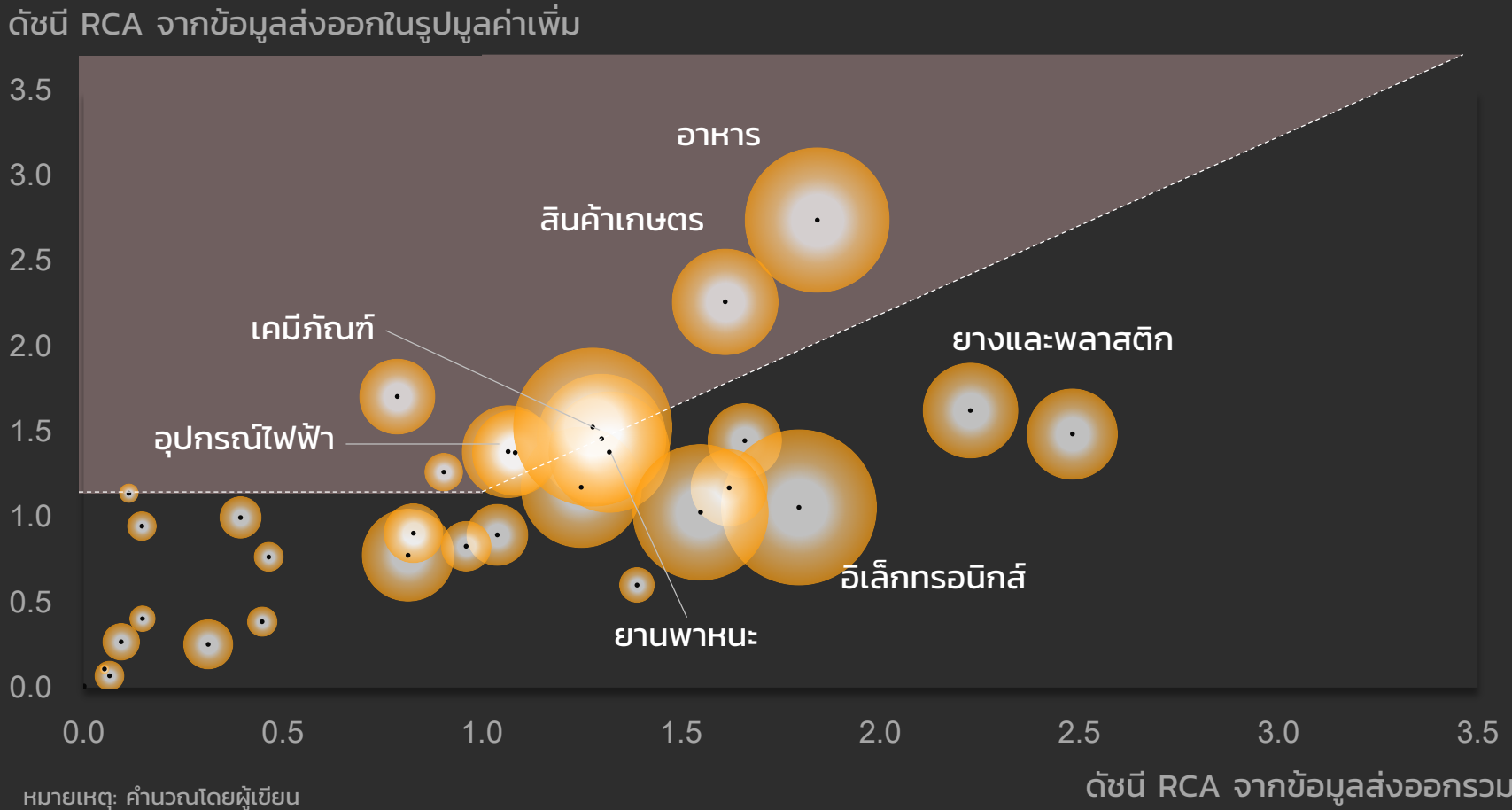

หมายเหตุ: คำนวณโดยผู้เขียน
ที่มา: OECD

3. กิจกรรมการผลิตของไทยบนสายพานการผลิตโลก

ในภาพรวม แม้ไทยจะมีส่วนร่วมมากขึ้น แต่ไม่ได้เปลี่ยนตำแหน่งอย่างมีนัยสำคัญ

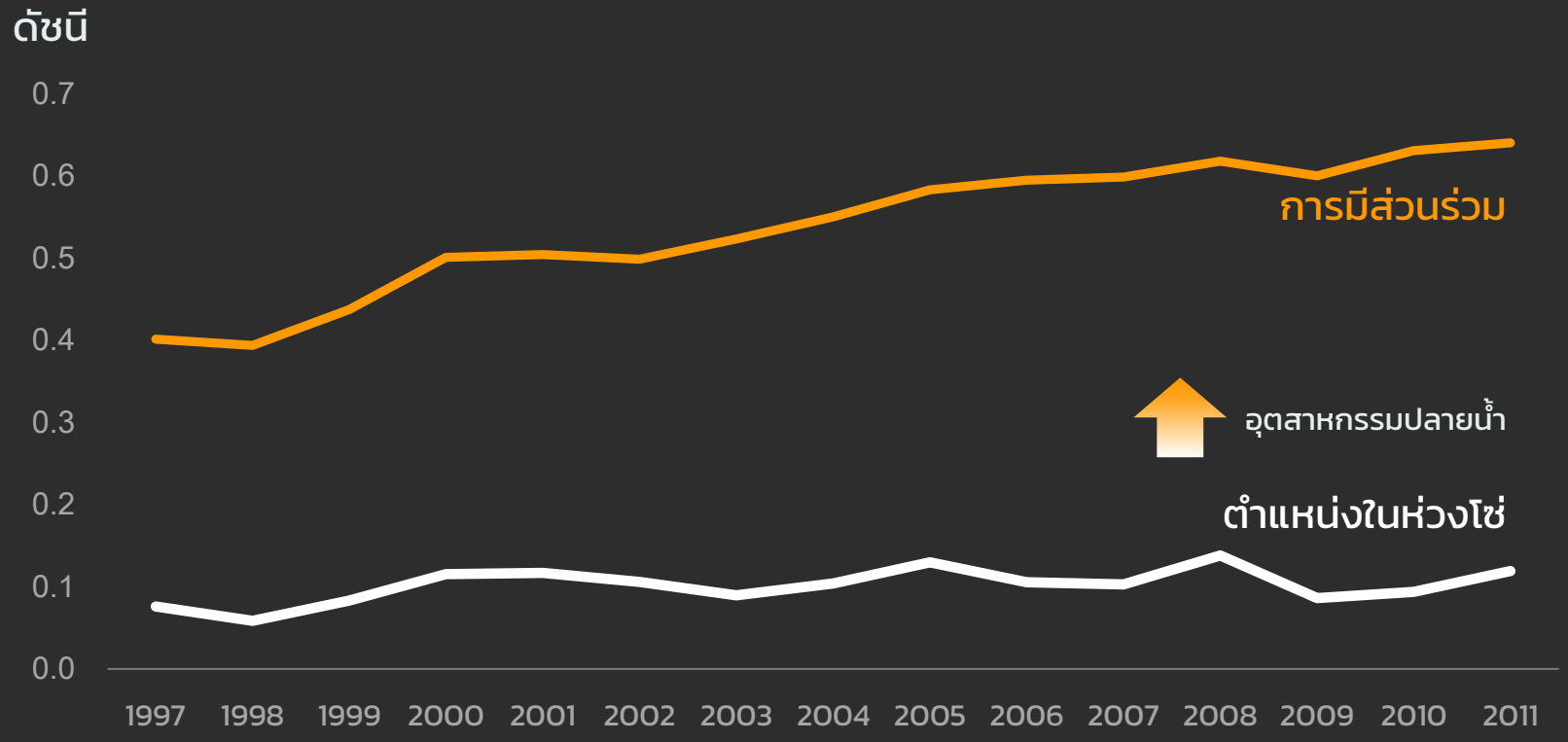

หมายเหตุ: คำนวณโดยผู้เขียน
ที่มา: OECD

3. กิจกรรมการผลิตของไทยบนสายพานการผลิตโลก

ระดับการมีส่วนร่วมของไทยในห่วงโซ่อุปทานโลก

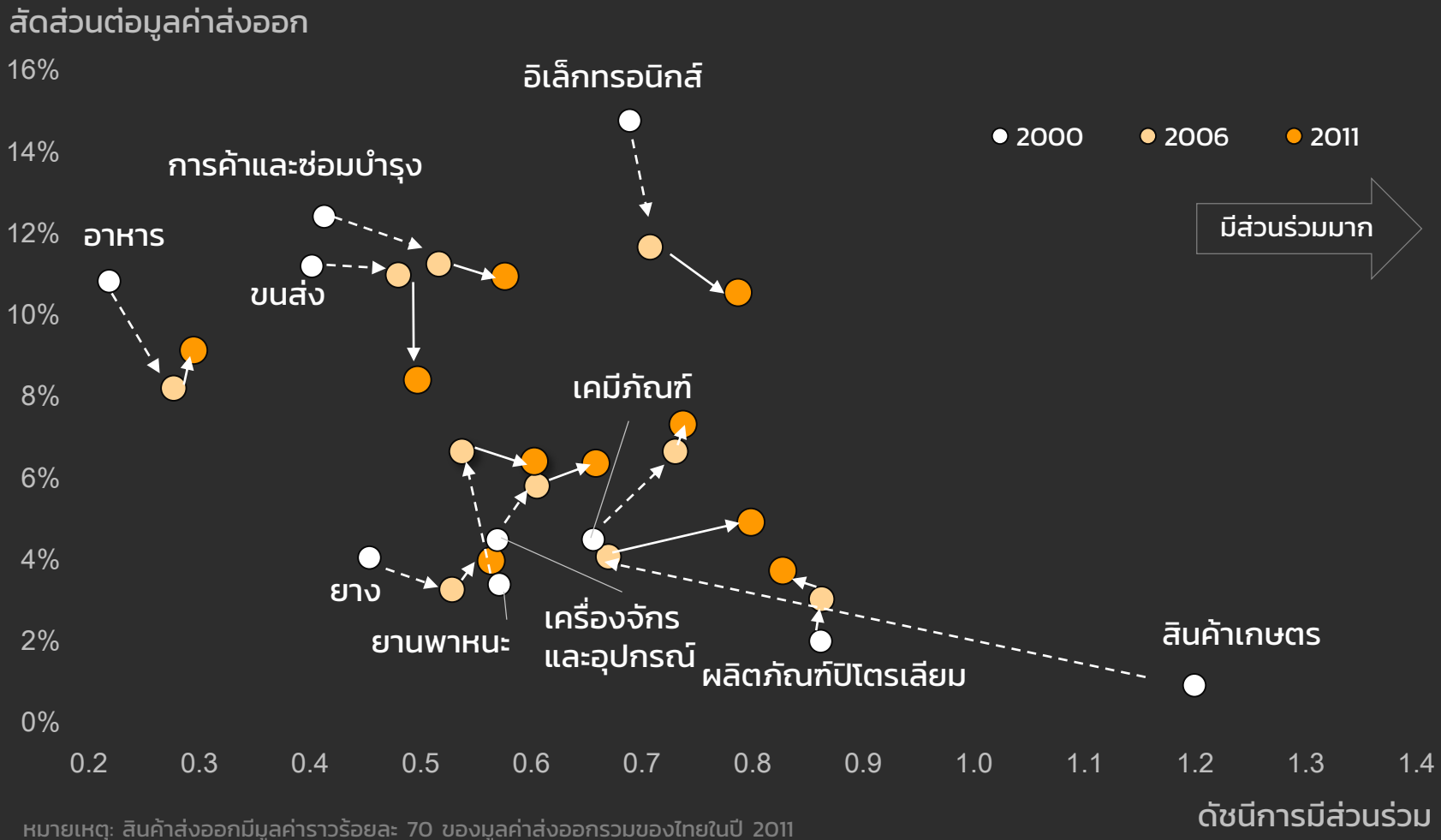

หมายเหตุ: สินค้าส่งออกมีมูลค่าราวร้อยละ 70 ของมูลค่าส่งออกรวมของไทยในปี 2011
ที่มา: OECD

3. กิจกรรมการผลิตของไทยบนสายพานการผลิตโลก

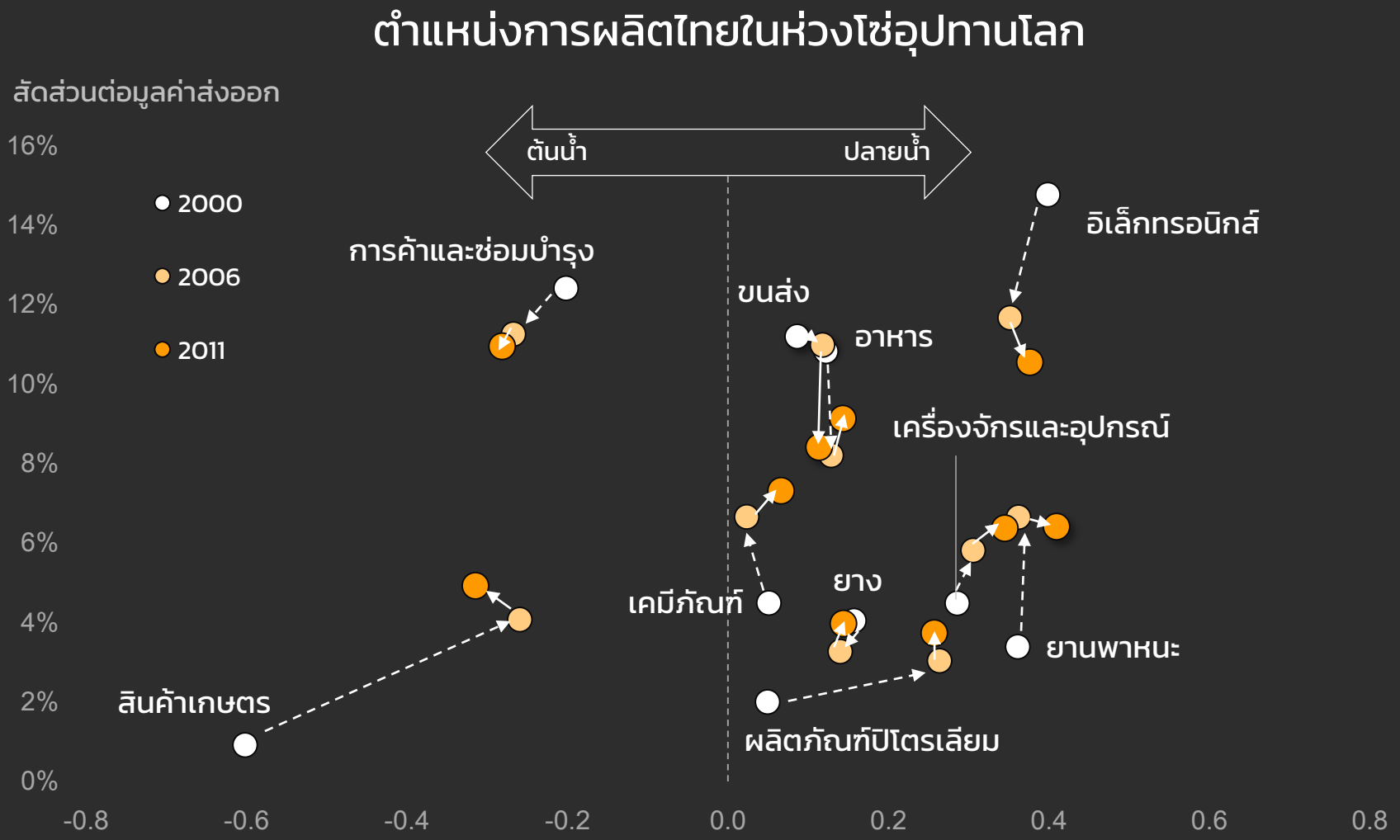

หมายเหตุ: สินค้าส่งออกมีมูลค่าราวร้อยละ 70 ของมูลค่าส่งออกรวมของไทยในปี 2011
ที่มา: OECD

3. กิจกรรมการผลิตของไทยบนสายพานการผลิตโลก

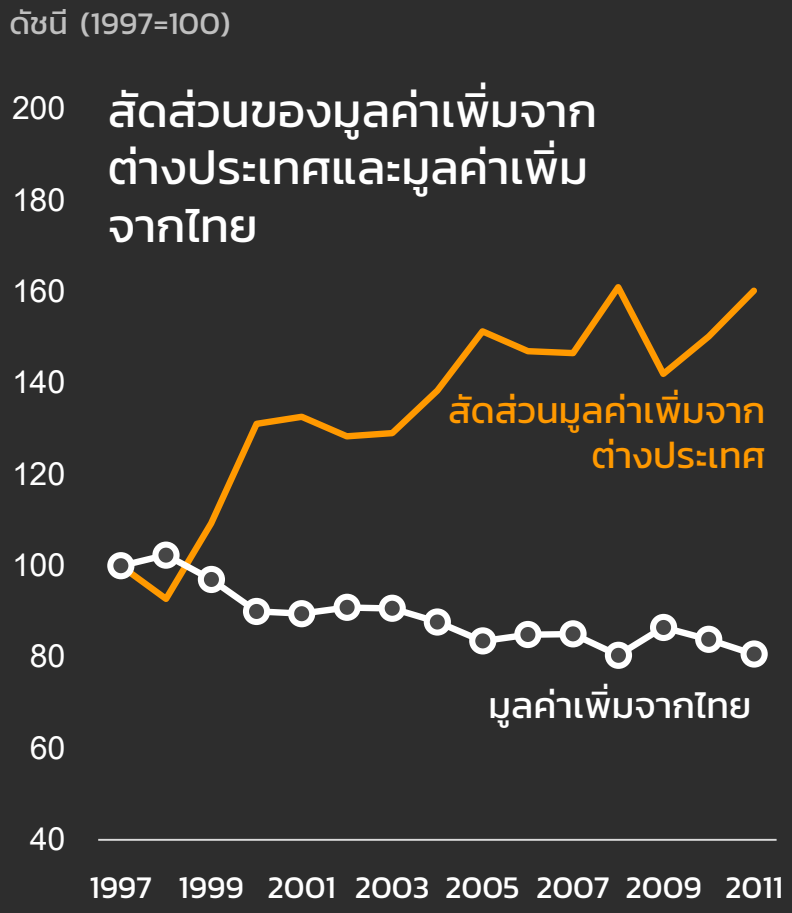

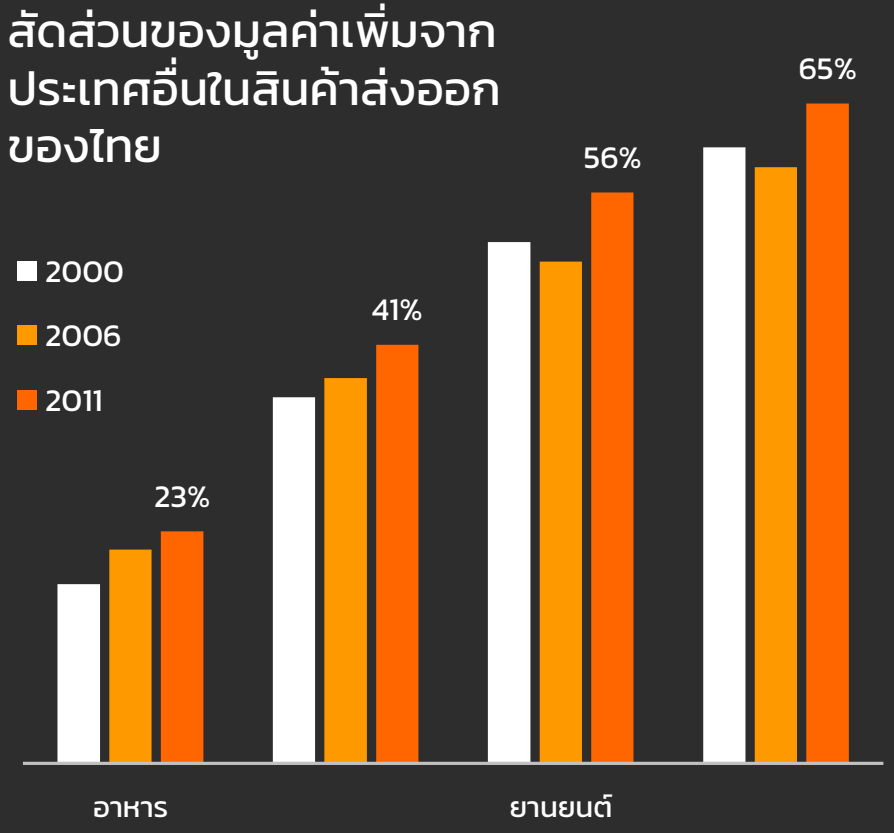

ที่มา: OECD

3. กิจกรรมการผลิตของไทยบนสายพานการผลิตโลก

- เหตุใดกิจกรรมการผลิตที่เกิดขึ้นไม่สามารถ 'ส่งผ่าน' และกระจายไปยังหน่วยเศรษฐกิจอื่นภายในประเทศได้?
  - กิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการส่งออกของไทยเกิดขึ้นมีลักษณะแบบ Outside-in กล่าวคือ บริษัทข้ามชาติเข้ามาสร้างกิจกรรมเพื่อการส่งออกซึ่งเชื่อมให้ประเทศไทยเข้าสู่สายพานการผลิตโลก ดังนั้น การกระจายตัวขององค์ความรู้และกิจกรรมต่อเนื่องจึงไม่สามารถแพร่กระจายภายในประเทศได้
  - ดังนั้น จึงไม่น่าจะเป็นเรื่องที่น่าแปลกใจว่าเราจึงพบการกระจุกตัวของกิจกรรมการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกในเฉพาะบริษัทบางบริษัทที่มีขนาดใหญ่

กิจกรรมการผลิตเพื่อการส่งออกของไทยถูกขับเคลื่อนจากกิจกรรมการผลิตต้นทางนอกประเทศ

3. กิจกรรมการผลิตของไทยบนสายพานการผลิตโลก

- การแก้ไขปัญหาคงอาจจะต้องกลับมาทบทวนแบบจำลองในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของไทย

จาก Outside-In มาเป็น Inside-Out

- ผ่านการผลิตเกิดจากการคิดค้นและการสร้างผลิตภัณฑ์จากภายในประเทศเอง
  - หมายถึงการขับเคลื่อนจากการผลิตและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับทางด้าน ‘อุปทาน’ ไม่ใช่เป็นการกระตุ้นอุปสงค์ภายในประเทศ
  - กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือทำให้กิจกรรมการผลิตภายในประเทศมีส่วนร่วมมากขึ้นในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย

4. การกระจุกตัวและการพัฒนาของระบบเศรษฐกิจไทย

- ประเด็นการกระจุกตัวในกิจกรรมทางเศรษฐกิจอาจไม่ใช่ปัญหาทั้งหมด
  - Marshall (1890) ประโยชน์จากการที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นเป็นกลุ่มก้อน
  - Thawornkaiwong, Civilize, and Khatphitthaya (2011) กิจกรรมในภาคอุตสาหกรรมของไทยได้รับผลตอบแทนจากขนาดการผลิตที่เพิ่มขึ้น
- ในช่วงแรกของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ กิจกรรมทางเศรษฐกิจอาจมีการกระจุกตัวและผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจยังมีน้อย
  - แต่เมื่อระบบเศรษฐกิจเติบโตขึ้นปัจจัยเชิงโครงสร้างสถาบันทางเศรษฐกิจที่มีส่วนช่วยให้เกิดการ ‘จัดสรรทรัพยากรและถ่ายโอนทรัพยากรระหว่างหน่วยเศรษฐกิจ’ จะมีความสำคัญมากขึ้น

4. การกระจุกตัวและการพัฒนาของระบบเศรษฐกิจไทย

- สิ่งที่สำคัญกว่าคือ

  1) เหตุใดการแพร่สะพัดขององค์ความรู้ไม่เกิดขึ้นและกระจายต่อไปยังวงกว้างของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศได้?

  2) เหตุใดการเคลื่อนย้ายทรัพยากรจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีผลิตภาพต่ำไปยังกิจกรรมที่มีผลิตภาพสูงจึงไม่เกิดขึ้น?

> ‘กลไกตลาดของระบบเศรษฐกิจไทยมีความบิดเบี้ยวและไม่สมบูรณ์’

- ทำไมกลไกที่เอื้อให้เกิดการกระจายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงไม่เกิดขึ้นตามระดับการพัฒนาที่สูงขึ้น?

4. การกระจุกตัวและการพัฒนาของระบบเศรษฐกิจไทย

- แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์แนะว่าการเคลื่อนย้ายทรัพยากรที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้เป็นผลมาจาก
  1. ความไม่สมบูรณ์ของระบบตลาด (ผ่านบางกลไก เช่น การแทรกแซง)
  2. ต้นทุนการจัดสรรทรัพยากรที่สูง
  3. ความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลข่าวสาร
  4. ปัจจัยที่เกิดจากความไม่สมเหตุสมผลของหน่วยเศรษฐกิจเอง

5. มองไปข้างหน้ากับโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย: แรงขับเคลื่อนใหม่จาก Inside-Out

- งานของ ADB (2015) ชี้ว่าการชะลอตัวลงของระบบเศรษฐกิจไทยในระยะยาวมีสาเหตุมาจาก 'ปัญหาเชิงโครงสร้าง' เป็นหลัก ซึ่งแนวนโยบายที่จะช่วยสนับสนุนให้ไทยสามารถยกระดับไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่มีนวัตกรรม มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจมูลค่าเพิ่มสูง และมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาใน 5 มิติ

  1. การพัฒนาเทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และการสร้างนวัตกรรม
  2. การยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างบุคลากรที่สอดคล้องกับความต้องการ
  3. การส่งเสริมการแข่งขันและแก้ไขกฎเกณฑ์ที่เป็นอุปสรรคต่อภาคธุรกิจ
  4. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านขนส่งและโลจิสติกส์
  5. การเข้าถึงเงินทุนและบริการทางเงินที่มีประสิทธิภาพของผู้ประกอบการภายในประเทศ

5. มองไปข้างหน้ากับโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย: แรงขับเคลื่อนใหม่จาก Inside-Out

- กลไกการจัดสรรทรัพยากรที่ดีที่อันหนึ่งในระบบเศรษฐกิจก็คือระบบการเงิน ซึ่งสามารถทำหน้าที่เคลื่อนย้ายทรัพยากรจากคนที่มีเงินเหลือไปยังคนที่เห็นโอกาส
  - สร้างโอกาสให้หน่วยเศรษฐกิจทุกระดับของ 'ความเสี่ยง' เข้าถึงเงินทุนได้เท่าเทียมกันภายใต้ ราคา เครื่องมือทางการเงิน และ ระบบกลไก ที่แตกต่างกัน
  - การสร้างระบบที่ทำให้หน่วยเศรษฐกิจสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เท่าเทียมกันจะสร้างความเท่าเทียมกันในโอกาสของหน่วยเศรษฐกิจและนำไปสู่การเข้าร่วมในกระบวนการผลิตได้มากขึ้น

5. มองไปข้างหน้ากับโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย: แรงขับเคลื่อนใหม่จาก Inside-Out

ช่องระดมทุนตามวัฏจักรธุรกิจ

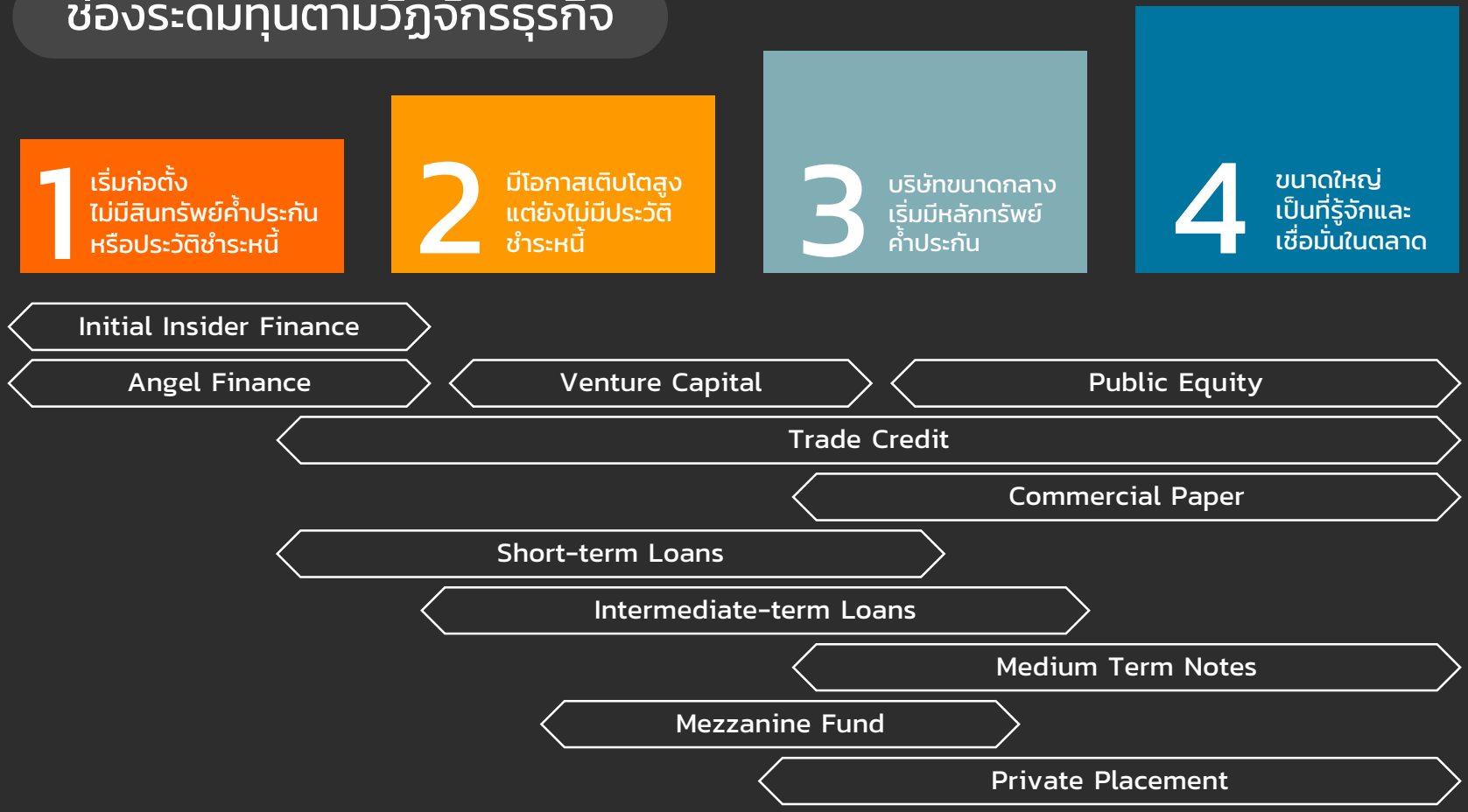

ที่มา: Berger and Udell (1998)

5. มองไปข้างหน้ากับโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย: แรงขับเคลื่อนใหม่จาก Inside-Out

เสี่ยงสูง ให้ผลตอบแทนสูง	เสี่ยงปานกลาง ให้ผลตอบแทนปานกลาง	เสี่ยงต่ำ ให้ผลตอบแทนต่ำ
ตราสารทุน Private Equity Venture Capital Business Angels ตลาดหลักทรัพย์สำหรับ SMEs Crowdfunding (หุ้น)	**ลูกผสมระหว่างหนี้และทุน** หุ้นกู้แปลงสภาพ หุ้นกู้ด้อยสิทธิ Participation Loan Profit Participation Rights ตราสารหนี้ผนวก Warrant ที่จะซื้อสินทรัพย์ Mezzanine	**กู้โดยมีหลักทรัพย์อ้างอิง / ออกตราสารหนี้** กู้โดยมีหลักทรัพย์อ้างอิง สินเชื่อ Factoring สินเชื่อที่มีสัญญาการค้ากำกับ สินเชื่อที่มีใบประทวนสินค้ากำกับ สินเชื่อเช่าซื้อ หุ้นกู้ภาคเอกชน Securitized Debt ตราสารหนี้ที่ออกโดยสถาบันการเงิน การจัดสรรหุ้นเพิ่มทุนในวงจำกัด Crowdfunding (ตราสารหนี้)

เครื่องมือการระดมทุนตามระดับความเสี่ยง

ที่มา: OECD (2013)

5. มองไปข้างหน้ากับโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย: แรงขับเคลื่อนใหม่จาก Inside-Out

- ในประเทศกำลังพัฒนาซึ่งคนกลุ่มใหญ่อาจเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงสูงอาจถูก 'คัดออก' จากการเข้าถึงเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรและไม่สามารถเป็นกลไกสำคัญในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้
- การแก้ปัญหาคงไม่ใช่การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงแต่ต้องเป็น 'การบริหารความเสี่ยง' ซึ่งหมายถึงการสร้างระบบการเงินที่สามารถให้คนที่มีความเสี่ยงและมีนวัตกรรมสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้
- การออกแบบระบบสถาบัน ความเชื่อมโยงแต่ละส่วนในระบบการเงิน รวมถึงกลไกการกระจายความเสี่ยงในระบบการเงินจึงเป็นการบ้านที่ต้องกลับไปขบคิดต่อไป

บทส่งท้าย

ระบบเศรษฐกิจเติบโตจากภายในได้เมื่อผู้ผลิตมีความเท่าเทียมกันใน 3 มิติ

ที่มา: หนังสือ ’การทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว’

วิจัย**กรุงศรี**

krungsri
กรุงศรี
A member of MUFG a global financial group